

Asia: VN/11210/2020

HE laiksi rikoslain 25 luvun 9 §:n muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Oikeusministeriölle

10.8.2020

Asia: Lausunto HE laiksi rikoslain 25 luvun 9 §:n muuttamisesta

Lausuntopyynnön diaarinumero: VN/11210/2020

Naisjärjestöjen Keskusliitto kannattaa hallituksen esitystä laiksi rikoslain 25 luvun 9 §:n muuttamisesta. Hallituksen esityksen tavoitteena on tehostaa työ- tai julkisen luottamustehtävän vuoksi henkilöön kohdistetun laittoman uhkauksen saattamista syytteeseen. Esityksen mukaan syyttäjä saisi nostaa syytteen laittomasta uhkauksesta, jos teko on kohdistunut henkilöön hänen työtehtävänsä vuoksi eikä rikoksentehtävä kuulu työpaikan henkilöstöön. Syyttäjä saisi nostaa syytteen laittomasta uhkauksesta myös, jos teko on kohdistunut henkilöön hänen julkisen luottamustehtävänsä vuoksi. Kuten esityksessä todetaan, on työtehtävä tai julkinen luottamustoimi voitava suorittaa ilman asiatonta häirintää tai pelkotiloja aiheuttavaa väkivallalla tai muulla rikoksella uhkaamista. Virallisen syytteen alaiseksi säätäminen tukee tavoitetta ja lähentää Suomen käytäntöä muiden Pohjoismaiden vastaaviin käytäntöihin.

Hallituksen esityksen mukaan laitton uhkaus säilyisi edelleen muissa tilanteissa kuin työtehtävään tai julkiseen luottamustehtävään liittyen lähtökohtaisesti asianomistajarikoksena. Koska esityksen tavoitteena on osaltaan edistää ja parantaa erityisesti naisten osallistumista yhteiskunnalliseen keskusteluun, huomauttaa Naisjärjestöjen Keskusliitto, että on välttämätöntä selvittää, tarjoaako säännös sellaisenaan riittävää suojaa henkilöille, jotka vasta pyrkivät julkisiin luottamustehtäviin ja altistuvat esimerkiksi vaalikampanjansa aikana laittomille uhkauksille. Viha vallassa -tutkimuksen

mukaan vaaliehdokkaat ja kunnanvaltuutetut jäävät usein ilman tukea joutuessaan vihapuheen kohteeksi. Kaikkiaan naispuoliset kuntapäätäjät kokevat vihapuhetta enemmän kuin miehet.

Vihapuhe on vahvasti sukupuolittunut ilmiö, jonka kohteena ovat usein naiset. Naisiin ja erityisesti julkiseen keskusteluun osallistuviin naisiin kohdistuva vihapuhe on lisäksi usein rankempaa kuin miehiin kohdistuva ja sisältää uhkailua seksuaalisella väkivallalla. Vihapuhe ja -rikokset saattavat rajoittaa naisten lähtemistä mukaan julkiseen keskusteluun ja vaikuttaa jo yhteiskunnallisessa keskustelussa, esimerkiksi ammattinsa puolesta, osallisina olevien naisten, kuten toimittajien, tutkijoiden ja poliitikkojen sanan- ja ilmaisunvapauden toteutumiseen. Yhteiskunnan on varmistettava, ettei yksikään henkilö jätä osallistumatta julkiseen keskusteluun tai hakeutumatta julkisiin luottamustoimiin siksi, että pelkää siitä seuraavaa vihapuhetta ja uhkailua – tapahtuipa uhkailu verkossa tai sen ulkopuolella.

Hallituksen esityksessä todetaan, että työntekijään kohdistuva väkivallalla tai rikoksella uhkailu on lisääntynyt myös erilaisissa asiakas- tai potilassuhteissa, ja että naiset ovat vuoden 2018 rikosuhritutkimuksen mukaan kohdanneet työssään väkivaltaa tai uhkailua yleisemmin kuin miehet. Suomalaiset työmarkkinat ovat voimakkaasti sukupuolittuneet, minkä seurauksena muun muassa palvelu-, hoito- ja hoiva-alat ovat voimakkaasti naisvaltaisia. Muun muassa sairaanhoitajista naisia on yli 90 prosenttia.

Nyt lausuttavana oleva esitys olisi toteutuessaan vahva viesti siitä, että yhteiskunta haluaa suojella työsuhteessaan tai luottamustoimissaan vihapuheen ja viharikosten kohteeksi joutuneita. On myös varmistettava, että lainsäädäntö suojaa jatkossa myös työsuhteen kaltaisissa olosuhteissa työskenteleviä, kuten apurahatutkijoita ja freelance-toimittajia.

Käsillä oleva esitys ei kuitenkaan yksin riitä, vaan vihapuheen ja viharikosten vastaiseen työhön tarvitaan myös muita toimia. Naisjärjestöjen Keskusliitto yhdessä yli 40 muun kansalaisjärjestön kanssa on esittänyt Peking +25 -järjestöraportissa, että Suomelle laaditaan kansallinen strategia vihapuhetta ja viharikoksia vastaan. Naisjärjestöjen Keskusliitto painottaa, että kaikessa viranomaistyössä, joka liittyy vihapuheeseen ja viharikoksiin, pitää huomioida sukupuolinäkökulma.

Naisjärjestöjen Keskusliitto katsoo, että tasa-arvo-ohjelman kirjaus sukupuoleen perustuvan vaikuttimen säätämisestä rangaistuksen koventamisperusteeksi on oikeasuuntainen askel vihapuheen ja viharikosten laajempaan kitkemiseen. Pidämme kuitenkin tärkeänä, että jatkossa selvitetään, tulisiko sukupuoli sisällyttää myös kiihottamisrikoksen tunnusmerkistöön, jotta rikoslaki suojaisi naisia ryhmänä misogyniseltä vihapuheelta.

Lisäksi viharikosmotiivien luokittelua tulisi muuttaa siten, että rikoksella voi olla useampi kuin yksi motiivi. Näin vihapuheen ja viharikosten moniperustaisuus, esimerkiksi sukupuolen ja etnisen taustan/iän tms. kietoutuminen yhteen tulisi paremmin esille. Jatkossa olisi syytä tarkastella myös sitä, miten muunlaisen vihapuheen kohteeksi joutuneita yksilöitä voidaan suojella entistä paremmin ja vihapuhetta ehkäistä entistä tehokkaammin. Muun muassa sen pohtiminen, miten ehkäistään ja

kitketään sellaista vihapuhetta, joka on laitonta, mutta ei täytä rikoksen tunnusmerkkejä ja miten tällaisen vihapuheen kohteeksi joutuneita voidaan auttaa, olisi tärkeää. Virtuaalisissa tiloissa esiintyvän vihapuheen kitkemisessä erilaisten verkkoalustojen tarjoajien vastuuta tulisi terävöittää. Erityisesti tulisi myös pohtia, miten nk. maalittamiseen voidaan tehokkaasti puuttua.

Naisjärjestöjen Keskusliitto – Kvinnoorganisationernas Centralförbund ry

Eva Biaudet

puheenjohtaja

Terhi Heinilä

pääsihteeri

Lisätietoja:

Eva Biaudet, puheenjohtaja, puh. 050 512 1846

Terhi Heinilä, pääsihteeri, terhi.heinila@naisjarjestot.fi, puh. 040 530 5544

Anniina Vainio, järjestöpäällikkö, anniina.vainio@naisjarjestot.fi, puh. 050 388 8868

Heinilä Terhi
Naisjärjestöjen Keskusliitto